

Sygn. akt VII U 835/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2017 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Marcin Graczyk

Protokolant: sekr. sądowy Aneta Rapacka

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2017 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy M. M. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

o rentę rodzinną

na skutek odwołania M. M. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

z dnia 13 kwietnia 2016 r. znak: (...)

1. oddala odwołanie,
2. przyznaje ze Skarbu Państwa – Kasa Sądu Okręgowego Warszawa –Praga w Warszawie radcy prawnemu M. K. kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych podwyższoną o stawkę podatku VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się M. M. (1) z urzędu.

Sygn. akt VII U 835/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 kwietnia 2016 r. (znak: (...)), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. , działając na podstawie art. 65 i art. 66 w związku z art. 57 i art. 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 887) odmówił M. M. (1) prawa do renty rodzinnej po zmarłej w dniu 14 stycznia 2016 r. żonie M. M. (4), ponieważ zmarła w ostatnim dziesięcioleciu przed zgonem nie udokumentowała wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych. Organ rentowy wskazał, że przy ustalaniu uprawnień do świadczenia, uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 8 lat, 6 miesięcy i 11 dni oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 1 miesiąca i 6 dni, a więc łącznie 8 lat, 7 miesięcy i 17 dni ogólnego stażu pracy. Z kolei w ostatnim dziesięcioleciu przed zgonem, zmarła M. M. (4) udokumentowała łącznie 11 miesięcy i 9 dni okresów składkowych i nieskładkowych (decyzja z dnia 13 kwietnia 2016 r., znak: (...), k. 39-40 a.r.).

Odwołanie od tej decyzji wniósł w dniu 29 kwietnia 2016 r. **M. M. (1)**, domagając się jej zmiany i przyznania prawa do renty rodzinnej po zmarłej żonie M. M. (4). W uzasadnieniu podniósł, że zaskarżona decyzja jest krzywdząca i powołał się na swoją trudną sytuację materialną, wskazując, że obecnie jego jedynym źródłem utrzymania jest zasiłek stały

otrzymywany z Ośrodka Pomocy Społecznej w ramach wsparcia finansowego (odwołanie z dnia 29 kwietnia 2016 r. k. 2 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. w odpowiedzi na odwołanie z dnia 30 maja 2016 r. wniósł o jego oddalenie na podstawie art.477¹⁴ § 1 k.p.c.

W uzasadnieniu odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wskazał, że decyzja ZUS została wydana na podstawie art. 65 i art. 66 w związku z art. 57 i art. 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 887). Zgodnie z art. 65 powołanej ustawy, renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy jest natomiast uzależnione od spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków określonych w art. 57 ww. ustawy, tj. niezdolności do pracy, posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, który w przypadku, gdy niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat zgodnie z art. 58 ust. 1 pkt. 5 uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy łącznie, co najmniej 5 lat przypadający, stosownie do uregulowania ust. 2 powyższego przepisu, w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy oraz powstania niezdolności w okresach składkowych lub nieskładkowych albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. Przy czym zgodnie z ust. 2 powyższego przepisu warunku ust. 1 pkt. 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że zmarła M. M. (4) w ostatnim dziesięcioleciu przed zgonem nie udokumentowała wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych. Wskazał, że przy ustalaniu uprawnień do świadczenia, uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 8 lat, 6 miesięcy i 11 dni oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 1 miesiąca i 6 dni, a więc łącznie 8 lat, 7 miesięcy i 17 dni ogólnego stażu pracy. Z kolei w ostatnim dziesięcioleciu przed zgonem, zmarła M. M. (4) udokumentowała łącznie 11 miesięcy i 9 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Na tej podstawie organ rentowy wskazał, że zaskarżona decyzja jest prawnie oraz faktycznie uzasadniona (odpowiedź na odwołanie z dnia 30 maja 2016 r. k. 3 a.s.).

W piśmie procesowym z dnia 9 września 2016 r., odwołujący, działający za pośrednictwem profesjonalnego pełnomocnika zwrócił się o wezwanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. do przedłożenia dokumentu zawierającego zestawienie wyszczególniające uwzględnione okresy składkowe i nieskładkowe zmarłej żony M. M. (4) ze wskazaniem daty jej zgłoszenia do ubezpieczenia oraz o zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych (pismo z dnia 9 września 2016 r. k. 22-23 a.s.).

W piśmie procesowym z dnia 30 września 2016 r. organ rentowy wskazał, że staż pracy zmarłej M. M. (4) w ostatnim 10-leciu przed zgonem wynosi łącznie 11 miesięcy i 9 dni, natomiast łączny staż pracy uwzględniony przy ustalaniu uprawnień do świadczenia wynosi łącznie 8 lat, 7 miesięcy i 17 dni, w tym 8 lat, 6 miesięcy i 11 dni okresów składkowych oraz 3 miesiące i 6 dni okresów nieskładkowych (pismo procesowe organu rentowego z dnia 30 września 2016 r. k. 26-27 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. M. (4) (z domu K.), urodzona w dniu (...), w okresach od dnia 2 stycznia 1997 r. do dnia 24 sierpnia 1997 r., od dnia 31 grudnia 1997 r. do dnia 21 sierpnia 2000 r. oraz od dnia 12 stycznia 2001 r. do dnia 6 stycznia 2012 r. była zarejestrowana w Urzędzie Pracy (...). W. w charakterze osoby bezrobotnej. Z tego tytułu za okres od dnia 4 lipca 2011 r. do dnia 29 lipca 2011 r. pobrała zasiłek w kwocie 609,20 zł. Następnie w okresie od dnia 2 marca 2015 r. do dnia 14 stycznia 2016 r. świadczyła pracę na rzecz Spółdzielni (...) z siedzibą w W. na stanowisku przedstawiciela handlowego – konsultanta w pełnym wymiarze czasu pracy (świadcstwo pracy z dnia 14 stycznia 2016 r. k. 21-22, zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu k. 23-24, zaświadczenie z dnia 8 kwietnia 2016 r. k. 41-42 a.r.).

M. M. (1) i M. M. (4) (z domu K.) zawarli związek małżeński w dniu 16 grudnia 1986 r. w W. za nr aktu małżeństwa (...) (odpis skrócony aktu małżeństwa k. 17 a.r.).

M. M. (4) zmarła w dniu 14 stycznia 2016 r. W ostatnim dziesięcioleciu przed wystąpieniem zgonu, M. M. (4) udokumentowała staż pracy w wymiarze 11 miesięcy i 9 dni oraz staż pracy w całym okresie zatrudnienia w łącznym wymiarze 8 lat, 7 miesięcy i 17 dni. Zmarła M. M. (4) była zgłoszona do ubezpieczeń społecznych od dnia 4 stycznia 1982 r. (karta przebiegu zatrudnienia k. 33-36 a.r.).

M. M. (1) legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, wydanym przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w dniu 3 czerwca 2016 r. Po śmierci żony, sytuacja materialna odwołującego uległa znacznemu pogorszeniu. Aktualnie jedynym źródłem utrzymania odwołującego jest zasiłek stały w wysokości 404,47 zł, przyznany dla osoby samotnie gospodarującej na okres od dnia 1 czerwca 2016 r. do dnia 30 czerwca 2020 r. w ramach dofinansowania przyznanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Z uwagi na trudną sytuację materialną, Prezydent (...) W. przyznał odwołującemu dodatek energetyczny oraz dodatek mieszkaniowy na mocy decyzji z dnia 25 maja 2016 r., a Zarząd Gospodarowania Nieruchomościami w D. T. przyznał na jego rzecz obniżkę naliczonego czynszu z tytułu najmu lokalu mieszkalnego. Celem zapewnienia sobie minimalnych warunków do godziwej egzystencji, odwołujący korzysta także z pomocy finansowej oferowanej mu przez osoby trzecie (decyzja Nr (...) k. 42, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z dnia 3 czerwca 2016 r. k. 43, aneks do umowy najmu z dnia 13 kwietnia 2015 r. k. 44, oświadczenie nr: (...) w sprawie przyznania obniżki z dnia 9 maja 2016 r. k. 45, decyzja nr (...) w sprawie dodatku energetycznego z dnia 25 maja 2016 r., decyzja nr (...) w sprawie dodatku mieszkaniowego z dnia 25 maja 2016 r. k. 47 a.s.).

W dniu 21 marca 2016 r. M. M. (1) złożył wniosek o przyznanie na jego rzecz prawa do renty rodzinnej po zmarłej żonie M. M. (4) (wniosek z dnia 21 marca 2016 r. k. 1-14 a.r.).

W rozpoznaniu powyższego wniosku, organ rentowy decyzją z dnia 13 kwietnia 2016 r. (znak: (...)), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W., działając na podstawie art. 65 i art. 66 w związku z art. 57 i art. 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 887) odmówił M. M. (1) prawa do renty rodzinnej po zmarłej w dniu 14 stycznia 2016 r. żonie M. M. (4), ponieważ zmarła w ostatnim dziesięcioleciu przed zgonem nie udokumentowała wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych. Organ rentowy wskazał, że przy ustalaniu uprawnień do świadczenia, uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 8 lat, 6 miesięcy i 11 dni oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 1 miesiąca i 6 dni, a więc łącznie 8 lat, 7 miesięcy i 17 dni ogólnego stażu pracy. Z kolei w ostatnim dziesięcioleciu przed zgonem, zmarła M. M. (4) udokumentowała łącznie 11 miesięcy i 9 dni okresów składkowych i nieskładkowych (decyzja z dnia 13 kwietnia 2016 r., znak: (...), k. 39-40 a.r.).

Od decyzji z dnia 13 kwietnia 2016 r., znak: (...), M. M. (1) złożył odwołanie do tut. Sądu, inicjując tym samym niniejsze postępowanie (odwołanie z dnia 29 kwietnia 2016 r. k. 2 a.s.).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zawartych w aktach sprawy i aktach rentowych odwołującej. Zdaniem Sądu powołane wyżej dokumenty, w zakresie w jakim Sąd oparł na nich swoje ustalenia są wiarygodne, wzajemnie się uzupełniają i tworzą spójny stan faktyczny. Nie były one przez strony kwestionowane w zakresie ich autentyczności i zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy, a zatem okoliczności wynikające z treści tych dokumentów należało uznać za bezsporne i mające wysoki walor dowodowy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie M. M. (1) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z dnia 13 kwietnia 2016 r., znak: (...), w świetle ustalonego stanu faktycznego i obowiązujących przepisów prawa, nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2016 r. poz. 887) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania

jednego z tych świadczeń (ust. 1), przy czym, przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy (ust. 2).

Warunkiem ogólnym powstania prawa do renty rodzinnej jest określony status żywiciela w chwili śmierci. Status ten wyraża się ustalonym prawem do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, względnie spełnianiem wymogów do uzyskania jednego z tych świadczeń. Oznacza to, że niemożność ustalenia prawa zmarłego do emerytury lub renty (np. z powodu braku wymaganego okresu składkowego wraz z nieskładkowym) wykluczy możliwość przyznania renty rodzinnej. Przedmiotem ustaleń w takiej sprawie będą zatem wyłącznie przesłanki formalne (tj. pozostające bez związku z kwestią niezdolności do pracy). Ustawodawca przyjął bowiem w art. 65 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych swoistą fikcją prawną, iż osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy. Całkowita niezdolność do pracy przypisana jest więc zmarłemu z mocy prawa, jednak dotyczy to stanu na chwilę śmierci.

Okolicznością bezsporną w sprawie jest to, że w chwili śmierci M. M. (4) nie miała ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy. Z akt organu rentowego wynika, że ww. nie spełniała warunków do uzyskania emerytury z uwagi na wiek, gdyż w chwili śmierci miała ukończone 59 lat.

Rację miał też organ rentowy podnosząc, że zmarła nie spełniała warunków do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy. Zgodnie z treścią art. 57 ust. 1 powołanej na wstępie ustawy, renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

1. jest niezdolny do pracy;
2. ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;
3. niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt. 11-12, 13 lit. a, pkt. 14 lit. a i pkt. 15-17 oraz art. 7 pkt. 1-4, 5 lit. a, pkt. 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Przy czym, jak stanowi ust. 2 - ust. 1 pkt. 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Zgodnie z brzmieniem art. 58 ust. 1, warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt. 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej:

1. 1 rok- jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat;
2. 2 lata- jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat;
3. 3 lata- jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat;
4. 4 lata- jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat;
5. 5 lat- jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

Okres, o którym mowa w ust. 1 pkt. 5, powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy i nie wlicza się do niego okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej lub renty rodzinnej (ust. 2).

Stosownie do ust. 3, jeżeli ubezpieczony nie osiągnął okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w ust. 1, warunek posiadania wymaganego okresu uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej,

ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał, bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy, okresy składkowe i nieskładkowe. Z kolei w myśl ust. 4, przepisu ust. 2 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Jak wynika z karty przebiegu zatrudnienia, zmarła M. M. (4) na przestrzeni całego swojego życia udowodniła łącznie 8 lat, 7 miesięcy i 17 dni okresów składkowych, zaś w ostatnim dziesięcioleciu do dnia zgonu, 11 miesięcy i 9 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

W chwili śmierci zmarła nie spełniała więc przesłanek z art. 57 ust. 1 pkt. 2 w związku z art. 58 ust. 1 pkt. 5, ust. 2 i ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. To samo dotyczy przesłanki określonej w art. 58 ust. 3 powołanej ustawy. Analiza akt organu rentowego prowadzi bowiem do wniosku, że M. M. (4) nie została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych przed ukończeniem 18 roku życia albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej. Rację miał więc organ rentowy ponosząc, że zmarła M. M. (4) w chwili śmierci nie spełniała warunków do przyznania jej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Decyzja organu rentowego była więc prawidłowa.

Trudna sytuacja materialna odwołującego, na jaką powołuje się on w odwołaniu od zaskarżonej decyzji, nie ma wpływu na rozstrzygnięcie, gdyż żaden przepis ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS nie przewiduje przyznania prawa do tego świadczenia członkom rodziny zmarłego tylko z tego powodu, że znajdują się oni w niedostatku. W orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, że renta rodzinna jest więc świadczeniem pochodnym świadczenia, jakie przysługiwałoby osobie zmarłej, dlatego też, jak słusznie podniósł Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności rozpoznaniu podlega spełnienie przesłanek przez osobę zmarłą, a brak uprawnień do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, pociąga za sobą również brak uprawnień członków rodziny do renty rodzinnej po ubezpieczonym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2012 r., III UK 134/11). Należy podkreślić, że dla przyznania prawa do renty rodzinnej nie mają znaczenia żadne inne okoliczności, poza ww. wymienionymi. Dochodzone świadczenie nie jest bowiem świadczeniem przyznawanym z uwagi na potrzeby, nawet najbardziej uzasadnione, ale świadczeniem zależnym od okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Podkreślić także należy, że wbrew twierdzeniom odwołującego, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych art. 5 k.c., zgodnie z którym nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego, albowiem takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony - nie ma zastosowania, zaś materialnoprawną podstawą świadczeń emerytalno-rentowych mogą być tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: wyrok z dnia 29 października 1997 r., II UKN 311/97, wyrok z dnia 26 maja 1999 r., II UKN 669/98, wyrok z dnia 12 stycznia 2000 r., II UKN 293/99). Do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ani art. 5 k.c., ani art. 8 k.p. Przepisy z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa publicznego nie mogą być modyfikowane lub zastępowane przez zasady współżycia społecznego.

W tej sytuacji, Sąd Okręgowy, na podstawie wszechstronnej analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz w oparciu o obowiązujące przepisy prawa przyjął, że odwołanie M. M. (1) od decyzji z dnia 13 kwietnia 2016 r., znak: (...), było bezzasadne i na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. podlegało oddaleniu, o czym orzeczono w pkt. 1 sentencji wyroku.

Orzeczenie w przedmiocie przyznania pełnomocnikowi wnioskodawcy ustanowionemu z urzędu wynagrodzenia uzasadnia przepis art. 98 k.p.c. w związku § 9 ust. 1 pkt. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804), o czym Sąd Okręgowy orzekł w pkt. 2 sentencji wyroku.

ZARZĄDZENIE

(...)